

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : «Ο ΗΘΙΚΟΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ»

Ο ηθικός προβληματισμός

Γεγονότα που αποτελούν εκδηλώσεις φυσικών νόμων \neq ενέργειες, πράξεις του ανθρώπου που εξαρτώνται από τη θέληση, την πρόθεση, την απόφαση του ανθρώπου.

Ηθικός προβληματισμός: προβληματισμός σχετικά με τις απόψεις, τις ενέργειες, τη στάση και τη συμπεριφορά του ανθρώπου.
Ο ηθικός προβληματισμός υπάρχει σ' όλους τους ανθρώπους, αν και οι απαιτήσεις που δόθηκαν και δίνονται ποικίλουν.

ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ

Ανθρωπολογία: ο λόγος περί ανθρώπου.

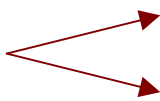
Κάθε Ηθική σε κάποια ανθρωπολογία.

Ζωή χωρίς λήξη και όχι απλά αναβολή λήξης.

Οι πράξεις του ανθρώπου έχουν νόημα, στο μέτρο που υπάρχει μέλλον (παράδειγμα μπαταρίας αυτοκινήτου)

Άνθρωπος κτιστός (δημιουργημένος από άλλον).

Θεός ἀκτιστός (δεν οφείλει τον λόγο της ύπαρξής του σε κανέναν και σε τίποτα)

Σχέσεις με το Θεό Όχι νομικό ζήτημα
Αλλά ζήτημα ζωής (ζωής χωρίς λήξη)

Το όραμα της εκκλησίας :

- Με την ενανθρώπισή του ο Χριστός κάνει τον άνθρωπο κοινωνό της Θείας ζωής.
- Με την ανάστασή του νίκησε τον θάνατο.
- Η αναστημένη ανθρώπινη φύση του με τη (Θεία ευχαριστία), ανακαινίζει σιγά-σιγά τον άνθρωπο.
- Η πορεία αυτή, που θα ολοκληρωθεί στα έσχατα, χρειάζεται την ελεύθερη συνεργασία του ανθρώπου.

ΖΩΗ – ΟΧΙ ΦΤΙΑΣΙΔΩΜΑ

Ο Χριστός δεν ήρθε στο ανθρώπινο γένος δια να το καλλωπίσει πριν τη λήξη του, αλλά για να καταργήσει τη λήξη του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2° : «ΕΝΤΟΛΕΣ ΚΑΙ ΔΟΓΜΑΤΑ. ΣΥΝΤΑΓΕΣ ΣΚΛΑΒΙΑΣ Ή ΔΡΟΜΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ;»

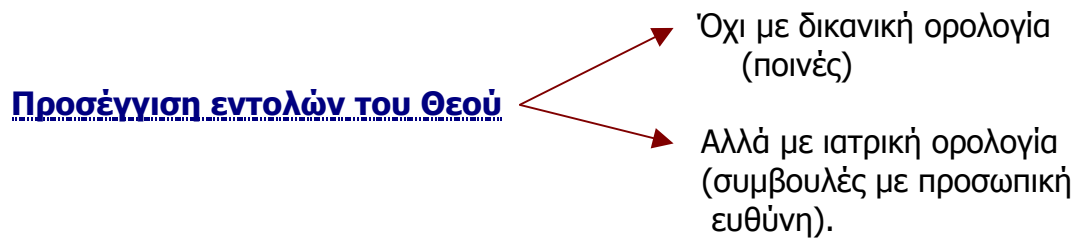
Δόγματα, φόρμουλες ζωής

Η εκκλησία δεν έχει ως σκοπό να προτείνει στον άνθρωπο ένα σύστημα Ηθικής. Προτείνει ένα τρόπο ζωής, τον οποίο είναι ελεύθερος ο άνθρωπος να τον ακολουθήσει ή όχι.

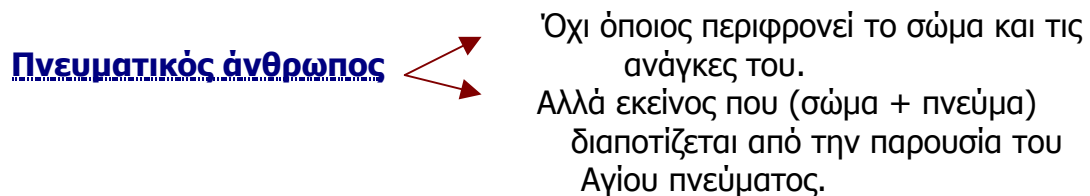
Δόγμα: Διατύπωση τρόπου ζωής της Εκκλησίας.

Σχέση με το Θεό = Κοινωνός τρόπου ζωής του Θεού.

Πνευματικός άνθρωπος

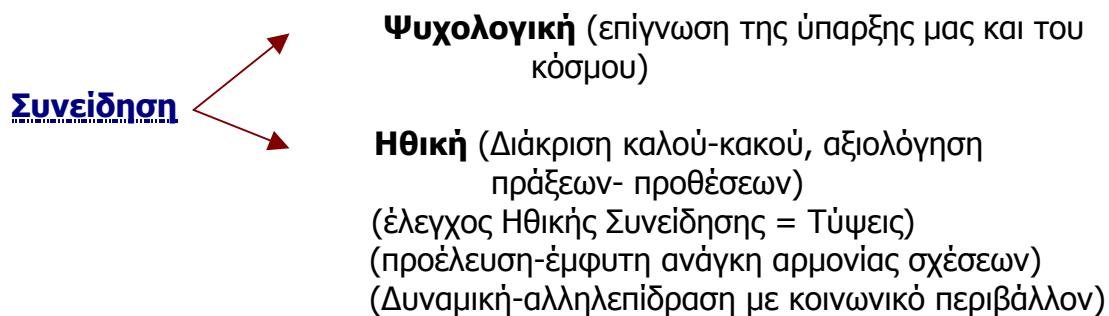
Μυστήρια της εκκλησίας = Βίωση της παρουσίας του Θεού, εδώ και τώρα,
πρόγευση της οριστικής παρουσίας του(π.χ Θεία Ευχαριστία).

Τα μυστήρια είναι πραγματικά και όχι συμβολικά.

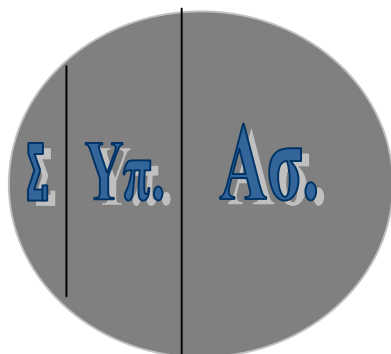
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

Η Ηθική Συνείδηση

Έννοια της Συνείδησης (= συν + οἶδα): γνωρίζω κάτι, συναισθάνομαι κάτι.

Αυτογνωσία και υποσυνείδητο

Συνείδηση: επίγνωση του εαυτού μας και του περιβάλλοντος μας.

Υποσυνείδητο: χώρος, όπου έχουν αποθηκευτεί μνήμες που δύσκολα έρχονται στη συνείδηση.

Ασυνείδητο: χώρος σχεδόν απρόσιτος στη Συνείδηση.

Επίγνωση αμαρτιών → μετά-νοια (αλλαγή του νου).

Εξομολόγηση → «άνοιγμα», «ψάξιμο» ψυχής .

Συν-χωρούμαι = νίκη εγωισμού, συνύπαρξη με άλλα μέλη της εκκλησίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο : "ΤΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΗΘΙΚΗ ΖΩΗ"

Κίνητρα και κριτήρια του χριστιανισμού

Ορισμός κινήτρων: Κίνητρα είναι οι δυνάμεις που ωθούν τον άνθρωπο σε κάποια δραστηριότητα. Αποτελούν τις κινητήριες δυνάμεις του οργανισμού.

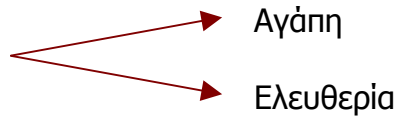
Πράξεις: Η φυσική κατάληξη των κινήτρων

Πηγή των κινήτρων είναι συνήθως το ασυνείδητο.

Τα κίνητρα (όπως η πείνα, η σεξουαλική ορμή κ.α.) μόνο όταν εκδηλώνονται μπορούν να γίνουν συνειδητές δυνάμεις και να δεχθούν συγκεκριμένο προσανατολισμό.

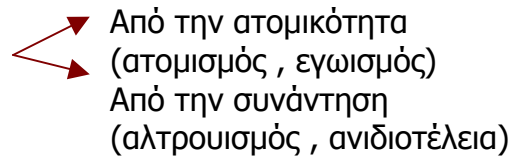
Για το χριστιανισμό δεν έχει τόσο μεγάλη σημασία η πράξη, όσο ο λόγος (πρόθεση – προαίρεση) για τον οποίο κάνει κανείς κάτι.

Κριτήρια πράξεων

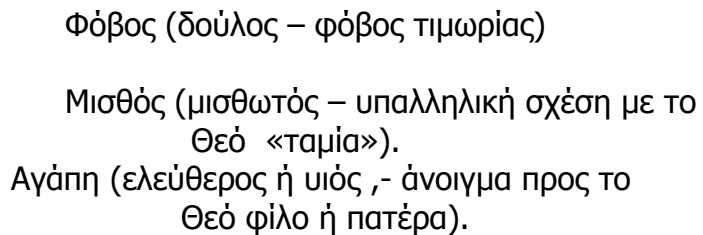

Προσανατολισμός μας → η Συνάντηση με τον άλλον.

Η ηθικότητα των πράξεων κρίνεται

Κίνητρα

« δούλος Θεού = υιός του Θεού».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5° : «Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΤΙΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΟΥ»

Έργα του Χριστού: «δυνάμεις» ή «σημεία», όχι «θαύματα».

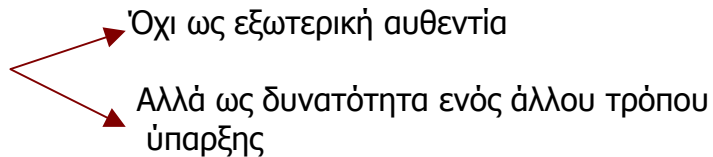
Θαύμα = (Miraculum) → Αυτό που προξενεί θαυμασμό, συνήθως η κατάλυση ενός φυσικού νόμου.

Ο Χριστός επεδίωκε και επιδιώκει την αγάπη και όχι την υποταγή. Γι' αυτό πρώτα ζητούσε την συγκατάθεση του ανθρώπου και μετά ενεργούσε.

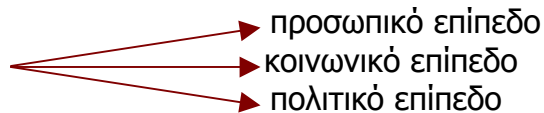
«Σημείο» = Συγκεκριμένος χώρος, στον οποίο συμβαίνει σε περιορισμένη κλίμακα, ό,τι θα συμβεί καθολικά και οριστικά στη Βασιλεία του Θεού (π.χ. κατάργηση φθοράς, θανάτου, κ.ο.κ.)

Αποδοχή της πρόκλησης για θαύμα → κατάργηση της ελευθερίας επιλογής → Αντίφαση με την «κατ' εικόνα Θεού» δημιουργία του ανθρώπου (αυτεξούσιο)

Ο Θεός απευθύνεται στον άνθρωπο

Ελευθερία

Αναπόφευκτη η σύγκρουση του χριστιανού με τυραννικά καθεστώτα.

Συμμαχίες με αυταρχικά καθεστώτα → φαλκίδευση χριστιανισμού.

Η εξουσία δίνει προτεραιότητα στη συμμόρφωση και όχι στην καρδιά, γι' αυτό και ο χριστιανός δεν πρέπει να αποδέχεται κάθε είδους μετατροπή των ανθρωπίνων σχέσεων, από σχέσεις αγάπης σε σχέσεις εξουσίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο : « ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ »

➤ Πόσοι κόσμοι είναι ο σύγχρονος κόσμος ;

Συχνά για να αναφερθούμε στην καθημερινή πραγματικότητα, χρησιμοποιούμε την έκφραση, ο « κόσμος » μας. Ταυτόχρονα γίνεται λόγος και για «τρίτο» και «τέταρτο» κόσμο.

✍ *Οι όροι αυτοί σηματοδοτούν σε παγκόσμια κλίμακα το σημερινό κοινωνικό πρόβλημα.*

Ο κόσμος μας σήμερα διακρίνεται:

- «πρώτος κόσμος» - Ανατολή
- «δεύτερος κόσμος» - Δύση
- «τρίτος κόσμος» αναπτυσσόμενες χώρες
- «τέταρτος κόσμος» ομάδες πληθυσμού εντός των αναπτυγμένων δυτικών κρατών που ωθούνται στο περιθώριο της ζωής.

➤ Μια νέα θέαση του κόσμου

Αν σκεφτεί κανείς ότι :

- Η σάρκωση του Χριστού σήμαινε κατάφαση του Θεού στην ύλη και στον κόσμο.
- Η Ανάσταση του Χριστού σήμανε την ανακαίνιση του ανθρώπου και του σύμπαντος κόσμου
- Το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας είναι πρότυπο για τις ανθρώπινες σχέσεις (αγαπητική και ισότιμη συμμετοχή όλων)

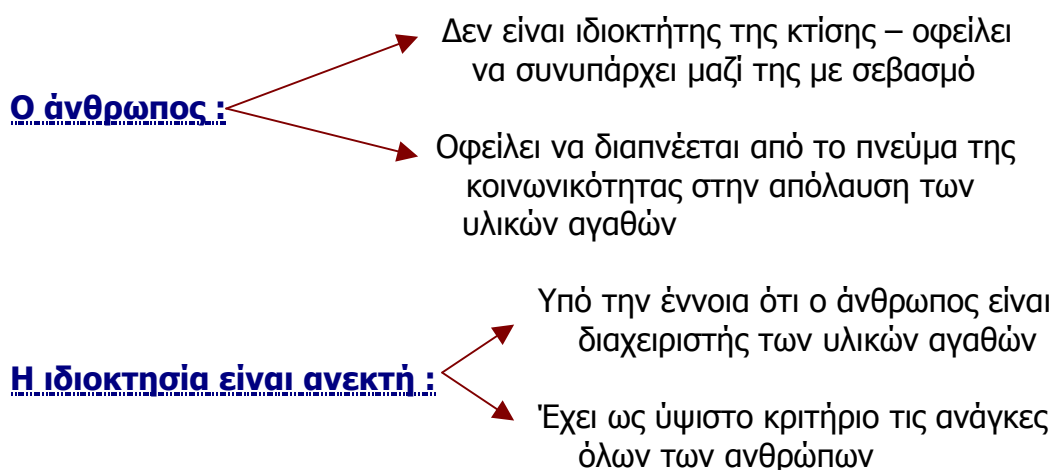
Τότε μπορεί να αντιληφθεί ότι: η εκκλησία δεν μπορεί να αδιαφορεί για το κοινωνικό πρόβλημα, ούτε να διαχωρίζει τα πνευματικά από τα υλικά προβλήματα, προσποιούμενη ότι είναι αρμόδια μόνο για τα πρώτα.

Πολύ περισσότερο οφείλει να θέτει τα προβλήματα σε νέα βάση με συνολική θέαση του κόσμου της ύλης, της κοινωνίας και των ανθρωπίνων σχέσεων.

Μέσα στην Ιστορία οι Χριστιανοί δεν μπορούν να είναι απαθείς ή μοιρολάτρες.

↳ Διαχείριση και όχι ιδιοποίηση

Οι πατέρες της εκκλησίας επισημαίνουν ότι ο θεσμός της ιδιοκτησίας είναι αποτέλεσμα της πτώσης του ανθρώπου.

↳ Επίλυση κι όχι επικάλυψη των προβλημάτων

❖ Πολλοί Πατέρες φοβούνται ότι η **ελεημοσύνη** θα γίνει το **άλλοθι της κοινωνικής αδικίας**.

« Αν δεν υπήρχε το πλήθος των εκμεταλλευτών δεν θα υπήρχε το πλήθος των εξαθλιωμένων » Γρ. Νύσσης.

❖ Πολλά εκκλησιαστικά κείμενα απαγορεύουν στους ποιμένες των εκκλησιών να δέχονται δωρεές εκμεταλλευτών.

❖ Σημαντική είναι η θέση της εκκλησίας για τον εργατικό μισθό. **Αποστέρηση του μισθού ισοδυναμεί με διάπραξη φόνου!**

❖ Ο **Χριστιανός δεν μπορεί να** είναι ο τύπος του ανθρώπου που **νοιάζεται για την «ψυχούλα» του.**

✍ *Φταίχτης για το κακό που υπάρχει στον κόσμο δεν είναι μόνο εκείνος που το διαπράττει άμεσα, αλλά κι εκείνος που δεν αγανακτεί, που δεν αγωνίζεται, που σιωπά.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο: «Η ΒΟΥΛΗΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΓΙΑ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΔΥΝΑΜΗ»

↳ Βούληση και ιδιαιτερότητα του ανθρώπου .

Βούληση : φυσική δύναμη του ανθρώπου , που έχει συγκεκριμένο προορισμό και περιεχόμενο ανάλογα με την προσωπικότητα του κάθε ανθρώπου .

Η βούληση είναι μία διαφορά του ανθρώπου από τα ζώα , καθώς αποτελεί την κινητήρια δύναμη του ανθρώπου να δημιουργήσει Ιστορία .Η ανθρώπινη βούληση όχι μόνο καταφάσκει από το Θεό , αλλά αποτελεί και ουσιαστικό γνώρισμα της «κατ' εικόνα» δημιουργίας του ανθρώπου .(Η απόρριψη του Μονοθελητισμού , δείχνει την αξία της ανθρώπινης βούλησης .)

Η ανθρώπινη βούληση έχει
Συνήθως δύο κατευθύνσεις :

- ▶ Την κοινωνία με τους άλλους
- ▶ Την καθυπόταξη των άλλων

↳ Άνθρωπος ή Υπεράνθρωπος ; Πλευρές του ανθρώπινου εγωισμού .

Το ιδεώδες του Υπεράνθρωπου
→ Η απόκτηση δύναμης .
(Νίτσε 1844 – 1900)

- ▶ Ατομισμός
- ▶ Μοναξιά
- ▶ Θυσία των άλλων για το κέρδος
- ▶ Εκμετάλευση εργασίας ανηλίκων
- ▶ Πλουτισμός από τα ναρκωτικά
- ▶ Οικολογική καταστροφή
- ▶ Γενοκτονίες ασθενεστερών λαών

Η δίψα για την απόκτηση δύναμης , αποκαλύπτει μια βαθιά **αδυναμία**

↳ Η μωρία του σταυρού .

Το παράλογο (μωρία – ανοησία) της σταυρικής θυσίας , στην ουσία αποκαλύπτει μία εξαιρετική **δύναμη** .

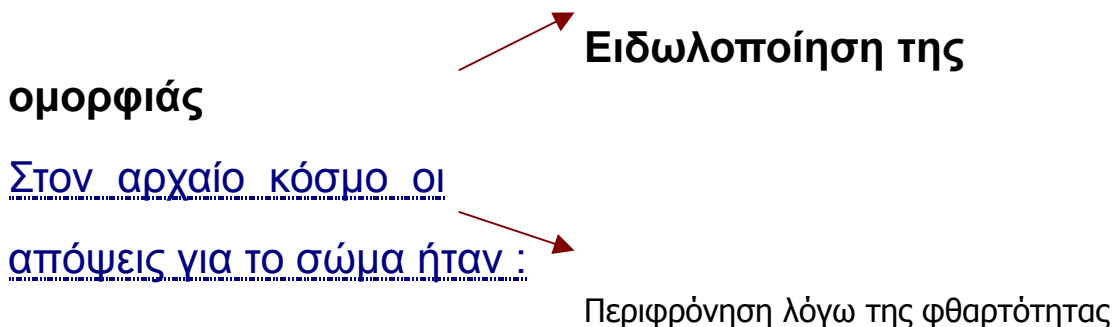
Η αγάπη

- ▶ Δεν είναι κακομοιριά, έλλειψη ψυχικού σθένους
- ▶ Είναι ενεργητική, συνειδητή στάση ζωής

Η αγάπη δεν εξωραίζει τον κόσμο , τον **μεταμορφώνει** .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10ο : «ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΣΩΜΑ »

↳ Σώμα : Τάφος , περιβλημα , ή κάτι άλλο ;

Μεγάλη ήταν η επίδραση του Πλάτωνα (κόσμος των ιδεών), των νεοπλατωνικών φιλοσόφων (Πλωτίνος) στην προτεραιότητα της ψυχής και στην περιφρόνηση του σώματος (=από την λέξη «σήμα»→τάφος).

Η ασώματη ύπαρξη της ψυχής εμφανιζόταν ως ιδεώδες .

Χριστιανισμός → ο άνθρωπος είναι μία ενιαία ψυχοσωματική οντότητα.

Το σώμα είναι ουσιαστικό στοιχείο της ταυτότητας του ανθρώπου .

Οι ανθρώπινες λειτουργίες είναι ***ψυχοσωματικές*** , εκδηλώσεις της ενότητας του ανθρώπινου προσώπου . Η περιφρόνηση του σώματος είναι διαστρέβλωση της Χριστιανικής τοποθέτησης . Για την επαναστατική αυτή θέση ο χριστιανισμός κατηγορήθηκε ως «γένος φιλοσώματων»(Κέλσος).

↳ Μια αλλιώτικη άποψη .

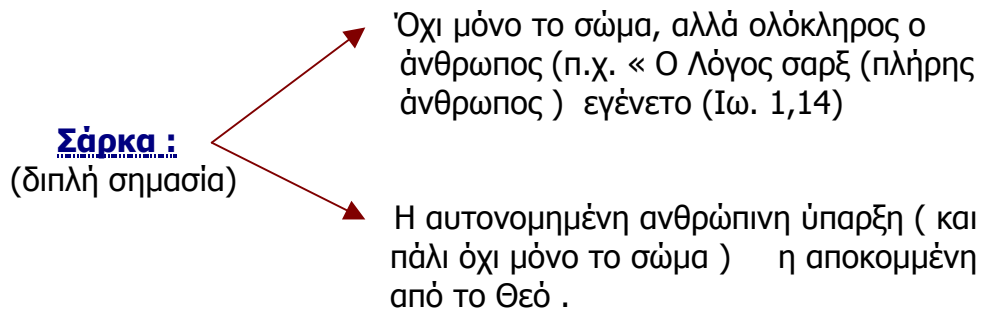
- I.** Στην Αγία Γραφή (Γένεση) το σώμα είναι δημιούργημα του Θεού «καλό λίαν » και ο άνθρωπος πλάθεται « κατ' εικόνα » Θεού ως ενιαία ύπαρξη . Με το προπατορικό αμάρτημα έχουμε → τη φθορά , το θάνατο. ***Συνεπώς , αυτό που θα πρέπει να καταργηθεί δεν είναι το σώμα , αλλά η φθορά του .***
- II.** Με τη σάρκωσή του ο Χριστός προσέλαβε ολόκληρη την ανθρώπινη φύση : ***ψυχή και σώμα*** (πλην της αμαρτίας).
- III.** Ο Χριστός αναστήθηκε ενσώματος .Το σώμα του ήταν υλικό , αλλά απαλλαγμένο από τη φθορά και την αναγκαιότητα .

Το όραμα της εκκλησίας δεν είναι η κατάργηση του σώματος , αλλά η αφθαρτοποίησή του.

Η αιώνια ζωή αφορά την κατάργηση του θανάτου του ανθρώπου ως ψυχή και σώμα . Και **αφορά και την κτίση** ,που είναι κατά κάποιο τρόπο συγγενής και συνέχεια του ανθρωπίνου σώματος .

↪ **Η έκπτωση σε « σάρκα »**

Στη ζωή της εκκλησίας το σώμα γίνεται «ναός» του Αγίου Πνεύματος .Με την άσκηση , απελευθερώνεται από τα πάθη και γίνεται δεκτικό της χάριτος του Θεού .(Παράδειγμα τα σώματα των αγίων).

Οι ασκητικές υπερβολές αποκλίνουν από το γνήσιο εκκλησιαστικό ήθος . **Η άσκηση ελευθερώνει το σώμα από τα φθοροποιά πάθη – όχι τον άνθρωπο από το σώμα του .**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11ο : « ΤΑ ΔΥΟ ΦΥΛΑ.»

↪ Διαφορά , Ισοτιμία , Ολοκλήρωση .

Το ρήμα που χρησιμοποιείται για την ψυχοσωματική ένωση του άνδρα με τη γυναίκα είναι το «γιγνώσκω» (« Αδάμ έγνω ...Εύαν την γυναίκα αυτού») που δεν έχει την έννοια της συσσώρευσης πληροφοριών , αλλά την έννοια της υπέρβασης της ατομικότητας και το άνοιγμά της στον άλλο .

Τα χαρακτηριστικά του ανθρώπινου γένους βρίσκονται και στα δύο φύλα και αυτό δείχνει ότι πλήρης άνθρωπος δεν είναι ούτε ο άνδρας από μόνος του, ούτε η γυναίκα Από μόνη της , αλλά το ζευγάρι.(«Και έσονται οι δύο εις σάρκα μίαν»).

Για να πραγματοποιηθεί η αλληλοσυμπλήρωση απαιτείται:

→ αγάπη
→ ειλικρίνεια
→ σεβασμός

Τα δύο φύλα είναι *ισότιμα* για την εκκλησία («ουκ ένι Ιουδαίος, ουδέ Έλλην, ουκ ένι δούλος , ουδέ ελεύθερος , ουκ ένι άρσεν και θήλυ. Πάντες γαρ υμείς εις έστε εν Χριστό Ιησού ») . Ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος καταδικάζει αυτούς που παραχωρούν το δικαίωμα στον άνδρα να μοιχεύει , ενώ την γυναίκα την τιμωρούσαν αυστηρά .(«.. Άνδρες έφτιαξαν τους νόμους...»)

↪ Σεξουαλικότητα και κοινωνία προσώπων.

Η σεξουαλικότητα είναι έμφυτη στον άνθρωπο και βεβαίως δεν είναι αμαρτωλή αφ' εαυτής.

Ο άνθρωπος καλείται **όμως** να μη την αφήνει τυφλή και απρόσωπη αλλά να την προσανατολίσει προς ένα συγκεκριμένο πρόσωπο.

Η σεξουαλική σχέση των δύο φύλων :

→ Δεν είναι απλώς τρόπος ικανοποίησης μιας ατομικής βιολογικής ορμής

αλλά

→ Η πραγμάτωση μιας προσωπικής ερωτικής κοινωνίας

**Η λέξη «έρωτας» σήμερα
χρησιμοποιείται συγκεκριμένα :**

Μόνο η σεξουαλική, σαρκική σχέση

ή

Ο ψυχικός πόθος για κάποιον.

Στην εκκλησία : ο έρωτας **δεν** σηματοδοτεί μία επιμέρους δραστηριότητα , **αλλά** ένα τρόπο ζωής .

- ★ Έχει την έννοια της πύρινης αγάπης , και του ολόψυχου δοσίματος στον άλλο και του γεμίματος από τον άλλο .
- ★ Η εγωιστική ύπαρξη είναι μία ανέραστη ύπαρξη .
- ★ **Πηγή του Θεού Έρωτα** (άνοιγμα προς τον Θεό) και του ανθρωπίνου έρωτα (άνοιγμα προς τον άνθρωπο) **είναι ο ίδιος τρόπος ύπαρξης του Θεού** , που είναι η αγαπητική κοινωνία προσώπων (τριαδικό δόγμα) και που σαρκώθηκε από τον πόθο ένωσης του με τον άνθρωπο (χριστολογικό δόγμα).
- ★ Για την εκκλησία , αυτή η προσωπική, ερωτική κοινωνία πραγματοποιείται με το μυστήριο του γάμου.

Βασικά σημεία κατανόησης :

- I.** Ο δεσμός δύο ανθρώπων μπορεί να είναι καλής ή κακής ποιότητας.
- II.** Ο δεσμός – που προϋποθέτει αγάπη και αφοσίωση – ούτε ανήθικος, ούτε πορνικός μπορεί να χαρακτηριστεί.
- III.** Ό,τι όμως μένει εκτός του σώματος της εκκλησία , δεν είναι κατ' ανάγκη κακό , είναι όμως φθαρτό .
- IV.** Η εκκλησία δεν αποβλέπει στην κατάργηση του έρωτα , αλλά στην αφθαρτοποίηση του .
- V.** Το μυστήριο του γάμου είναι η είσοδος , όχι **δύο μεμονωμένων προσώπων , αλλά ενός ζευγαριού** , στο σώμα του Χριστού .
- VI.** Το μυστήριο αυτό είναι κάτι αντίστοιχο με την Θεία Ευχαριστία : **Δεν καταργείται το υλικό** (ψωμί ή έρωτας) **αλλά αφθαρτοποιείται** .

Δεν είναι μία μαγική τελετή ,
ή προϊόν αυτοματισμού

VII. Το μυστήριο του γάμου:

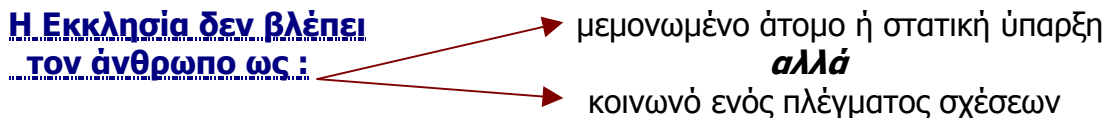
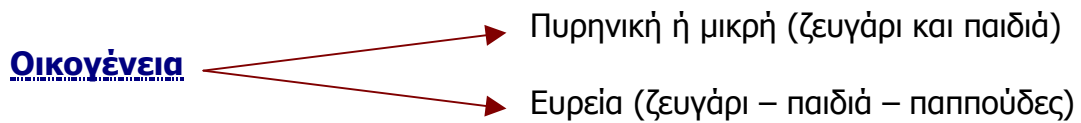
αλλά

Έναρξη ενός συνειδητού
αγώνα διαρκούς άσκησης
στην αγάπη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12ο : « Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ »

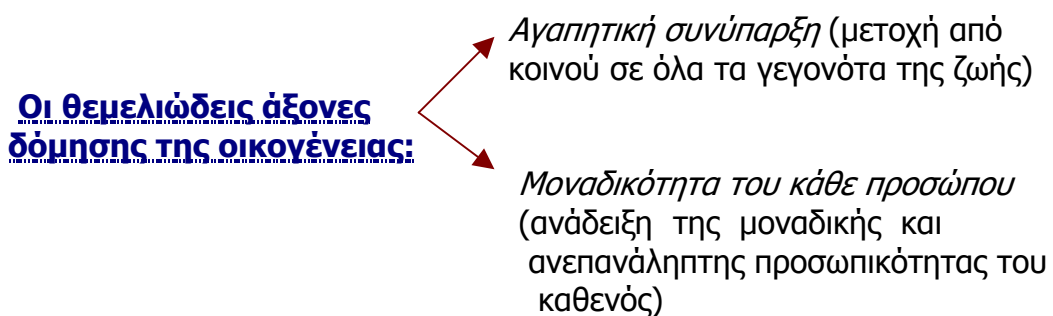
↪ Πυρήνας των κοινωνιών .

Η οικογένεια είναι η βασικότερη από τις ομάδες που συνθέτουν την ανθρώπινη κοινωνία . Αποτελεί **ταυτόχρονα την αφετηρία** και τον κύριο **παράγοντα** για την κοινωνικοποίηση του ανθρώπου.

Γι' αυτό ενδιαφέρεται για το ποιόν και την κατεύθυνση αυτών των σχέσεων.

↪ Οικογένεια , ένα πείραμα .

Για την εκκλησία η νομική , βιολογική συγκρότηση της οικογένειας δεν σημαίνει **αυτομάτως** λειτουργία της αληθινά ως οικογένειας .

✓ *Η οικογένεια είναι ο χώρος ενός θαυμαστού πειράματος : της εφαρμοσμένης **αγάπης** και **ελευθερίας** , που είναι ουσιώδη χαρακτηριστικά της ίδιας της εκκλησίας .*

➤ **Σχέσεις γονέων και παιδιών : Η "Τρίτη έξοδος".**

Η μεταξύ των συζύγων αγάπη είναι το θεμέλιο των ενδοοικογενειακών σχέσεων και το καλύτερο , έμπρακτο παράδειγμα για τα παιδιά .

Η γέννηση των παιδιών οφείλει να είναι :

- καρπός συζυγικής άσκησης **και όχι**
- απεγνωσμένη προσπάθεια ν'αποκτήσει νόημα στη ζωή του ένας άνθρωπος , που δε βρίσκει νόημα στο συζυγικό του δεσμό .

Για τον Έριχ Φρόμ τρεις είναι οι έξοδοι του ανθρώπου : από την μήτρα της μητέρας του ➔ από το στήθος της ➔ από την αγκαλιά της . **Η Τρίτη έξοδος σημαίνει τη συγκρότηση του παιδιού σε ξεχωριστή προσωπικότητα** , που δεν θα είναι εξάρτημα της γονεϊκής ύπαρξης με το προσώπιο της αγάπης .

Ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος τονίζει ότι σημαντικό είναι :

- Όχι η τεκνογονία **αλλά**
- Η «τεκνοτροφία» (η σωστή διαπαιδαγώγηση)

Τα παιδιά δεν θα πρέπει να έχουν την εγωιστική ψευδαίσθηση ότι όλα γύρω τους θα πρέπει να τα υπηρετούν , ή ότι η αποσύνδεση από τους γονείς σημαίνει έλλειψη σεβασμού ή έχθρα .

Το ποθούμενο είναι να οικοδομηθεί μία σχέση διαλόγου .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14ο : « ΒΙΟΪΑΤΡΙΚΗ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ »

👉 Οι « Βιοεπιστήμες » στη ζωή μας.

- **Βιολογία** : είναι η επιστήμη που μελετά το ζωικό βασίλειο .
- **Βιοχημεία** : ο κλάδος που συνδυάζει τη βιολογία με τη χημεία .
- **Βιοτεχνολογία** : η εφαρμογή της τεχνολογίας στη Βιολογία.
- **Βιοηθική** : η έρευνα για τα ηθικά προβλήματα , που σχετίζονται με την εφαρμογή της Βιολογίας στη ζωή μας .
- **Βιοεπιστήμες** : όλοι εκείνοι οι κλάδοι που έχουν ως αντικείμενο έρευνας το φαινόμενο της ζωής , από τα κύτταρα και τους μικροοργανισμούς μέχρι τον άνθρωπο .

Επιτεύγματα των Βιοεπιστημών (παραδείγματα)

Τεχνητή γονιμοποίηση
Κλωνοποίηση (ή κλωνισμός)
Στείρωση - αντισύλληψη
«Τράπεζες σπέρματος»
Καθορισμός φύλου
Αποφυγή ελαττωματικής
φύσης επεμβάσεις στα
γενετικά χαρακτηριστικά.
Μεταμοσχεύσεις ζωτικών
οργάνων.

👉 Βίος αβιώτος .

👉 Η Βιοηθική καλείται να προσδιορίσει τις ενέργειες και τις παρενέργειες της Βιοϊατρικής , δηλαδή να θέσει τα όρια ανάμεσα στις θετικές και τις αρνητικές συνέπειες της επιστήμης στη ζωή μας .

Τα βιοϊατρικά επιτεύγματα οφείλουμε να τα αντιμετωπίσουμε με βάση την χριστιανική πίστη και παράδοση . Είναι θέματα που δεν είναι έτοιμη η κοινωνία να τα αντιμετωπίσει και συνήθως οι νομικές ρυθμίσεις για την αποφυγή των λαθών , έρχονται καθυστερημένα («το καλόν ου καλόν , όταν μη καλώς γένηται» Γρ. Θεολόγος)

Με τρία κριτήρια Χριστιανικής Ηθικής μετρούμε το καλό και το κακό :

Αλήθεια
Αγάπη
Ελευθερία

Σκοπός μας είναι να μη γίνει ο βίος αβίωτος , να μην επιτρέψουμε συνθήκες που εμποδίζουν την ευτυχία μας , με άλλα λόγια , να ζήσουμε τη ζωή.

Μαζική και ατομική κατάχρηση της Βιοτεχνολογίας .

Βασικά σημεία :

- Η χρήση της Βιοτεχνολογίας είναι επιθυμητή και επιτρεπτή .
- Η κατάχρησή της κρίνεται ανεπιθύμητη και απαράδεκτη , επειδή γίνεται απάνθρωπη , παραβιάζοντας την ελευθερία του ανθρώπου και στερώντας την ανθρωπιά του .

Δύο είναι οι περιπτώσεις κατάχρησης :

- 1) **Μαζική κατάχρηση της Βιοτεχνολογίας από την κρατική εξουσία σε βάρος κάποιας μειοψηφίας** (ολοκληρωτισμός) π.χ. αφανισμός των Εβραίων από τη ναζιστική Γερμανία , διότι δεν πληρούσαν τα χαρακτηριστικά της Άριας φυλής . **Σήμερα :** κίνδυνος να δημιουργηθούν ανθρώπινα όντα με επιλογή γενετική για να δημιουργηθεί μία ανώτερη «ράτσα».
- 2) **Ατομική εφαρμογή της Βιοτεχνολογίας** σε ειδικές περιπτώσεις .(π.χ. τεχνητή γονιμοποίηση, - δεν επιτρέπεται χωρίς τη σύμφωνη γνώμη του προσώπου που θίγεται από τη βιολογική παρέμβαση στην ιδιωτική του ζωή. Ο άνθρωπος πρέπει να επιλέγει εκούσια συνειδητά , και ελεύθερα → **απαραίτητη προϋπόθεση** για την εφαρμογή της Βιοτεχνολογίας σε περιπτώσεις πρόληψης , θεραπείας ανιάτων ασθενειών , ανατομικών δυσπλασιών , αδυναμίας τεκνογονίας κ.λ.π.)

Βασική προϋπόθεση της εφαρμογής της Βιοτεχνολογίας → να μην θίγονται τα τρίτα πρόσωπα που εμπλέκονται στη διαδικασία (π.χ. τα παιδιά που πρόκειται να γεννηθούν)

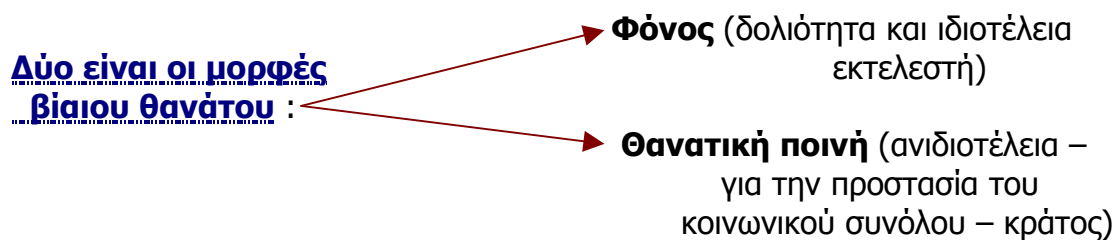
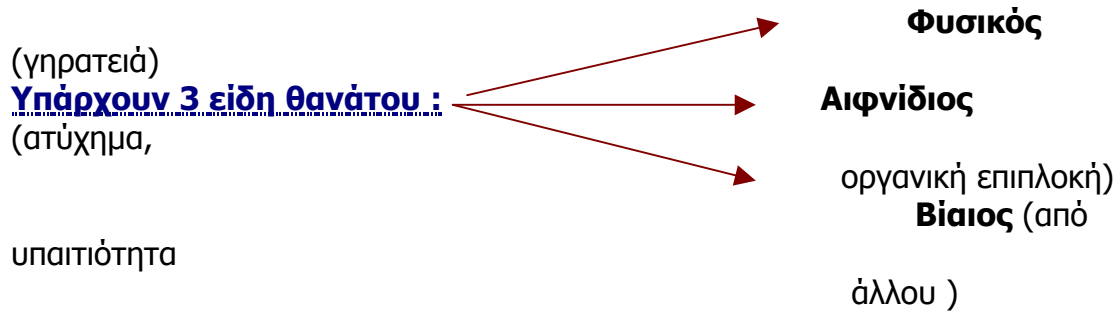

Καίριο ερώτημα παραμένει το εξής : μήπως αυτή η εμμονή απόκτησης παιδιού(καμιά φορά και από υπερήλικες) κρύβει κάποιο εγωισμό;

Βασική αρχή της εφαρμογής της Βιολογίας είναι : να μην πλήττεται η αλήθεια, η ελευθερία και η ανθρωπιά του ανθρώπου , δηλαδή η επίγεια εικόνα του Θεού .

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15ο : « ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΡΟΝΗΣΗ ΤΗΣ
ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΖΩΗΣ »
(Φόνος – θανατική ποινή – βασανιστήρια)**

↳ Ο βιασμός της ζωής.

Βασανιστήρια → μέθοδος βιασμού της ανθρώπινης βούλησης.

Από : ολοκληρωτικά καθεστώτα, εγκληματικές οργανώσεις, εξτρεμιστικές πολιτικές οργανώσεις, τρομοκρατικές ομάδες κ.α.

↳ Φόνος, νόμιμη άμυνα, δίκαιος πόλεμος.

Ρητά και κατηγορηματικά καταδικάζεται ο φόνος στην Αγία Γραφή.
(Π.Δ. – Δεκάλογος Μωϋσή , Κ.Δ. – επί του όρους ομιλία Ιησού).

Μοναδική εξαίρεση για την εκκλησία ο φόνος :

Θεωρείται **ανεκτός** σε νόμιμη άμυνα, ή σε δίκαιο πόλεμο

Ποτέ όμως δεν θεωρείται **Αποδεκτός**

★ **Νόμιμη άμυνα – απειλή ζωής από ισχυρότερο αντίπαλο και ελλείψει άλλου μέσου αντιμετώπισης της επιβουλής (δικαίωμα αυτοπροστασίας)**

★ **Αμυντικός πόλεμος** – νόμιμη άμυνα ενός έθνους απέναντι σε ένα βάρβαρο εχθρό.

Συνήθως ο αμυνόμενος είναι ασθενέστερος του επιτιθεμένου, και για να προστατευτεί το δίκαιο του αμυνομένου η εκκλησία ευλογεί τα όπλα και συμμετέχει ενεργά σε εθνικοαπελευθερωτικούς πολέμους.

Παρόλα αυτά η εκκλησία θεωρεί τη ζωή πολύτιμο αγαθό και συνεπώς δεν παύει να θεωρεί το φόνο ως κάτι κακό. (Γί αυτό και απαγορεύεται να χειροτονούνται κληρικοί, όσοι έχουν αφαιρέσει ανθρώπινη ζωή.

↪ **Θανατική ποινή και βασανιστήρια.**

~~✂~~ **Η εκκλησία εναντιώνεται στη θανατική ποινή, επειδή στερεί από τον άνθρωπο τη δυνατότητα να μετανοήσει και να σωθεί.**
(ο ίδιος ο Χριστός έδωσε τη δυνατότητα στους ληστές που σταυρώθηκαν μαζί του να μετανοήσουν και να σωθούν.

Η εκκλησία δεν διακρίνει τους ανθρώπους σε :

αμαρτωλούς
και
αναμάρτητους

Διότι απλά δεν υπάρχουν αναμάρτητοι, αλλά μόνο :

μετανοημένοι
και
αμετανόητοι

~~✂~~ Η μόνη θανάσιμη αμαρτία είναι η αμετανοησία , δηλαδή η άρνηση να μετανοήσουμε (μετάνοια = μετά + νους, μεταστροφή του νου)

Η θανατική ποινή θανατώνει τη δυνατότητα μετάνοιας του ανθρώπου και τον καταδικάζει στην απώλεια αμετάκλητα.

Άλλοι λόγοι για τους οποίους η εκκλησία εναντιώνεται στην θανατική ποινή είναι :

- η περίπτωση «δικαστικής πλάνης»
- η πολιτεία δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιεί τα μέσα που η ίδια καταδικάζει(χρήση βίας)

Τα βασανιστήρια παραβιάζουν την ελευθερία του ανθρώπου, καταπιέζουν τη βούλησή του και αμαυρώνουν την αξιοπρέπεια του. Με μεγάλους αγώνες καταδικάστηκε η δουλεία (ένας απάνθρωπος θεσμός).

Δυστυχώς όμως και σήμερα επιβιώνει:

- Το δουλεμπόριο
- Η εκμετάλλευση μικρών παιδιών
- Η σεξουαλική εκμετάλλευση ανηλίκων

★ Η στέρηση της ελευθερίας είναι αφαίρεση της ανθρωπιάς, είναι άρνηση της επίγειας εικόνας του Θεού . Ο ασεβής (βασανιστής) στην εικόνα του Θεού, είναι βλάσφημος στο πρωτότυπο της (στον ίδιο τον Θεό)

★ ***Κάθε βασανιστής είναι βλάσφημος.***

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16ο : « ΑΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΖΩΗΣ »
(ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑ – ΑΥΤΟΘΥΣΙΑ – ΕΥΘΑΝΑΣΙΑ – ΑΜΒΛΩΣΗ)

➤ **Η ζωή ως δώρο Θεού.**

- ✦ Η ζωή δεν υπάρχει από μόνη της. Είναι δώρο προς τον άνθρωπο από τον Θεό, ο οποίος είναι η πηγή της ζωής. Ο θάνατος και η φθορά είναι τραγικές επιπτώσεις της πτώσης του ανθρώπου και της απομάκρυνσής του από τον Θεό.
- ✦ Η ζωή **δεν είναι** δική μας, **έγινε** δική μας χάρη στο Θεό **από αγάπη** για τον άνθρωπο.

➤ **Αυτοκτονία – αυτοθυσία .**

Η αυτοκτονία είναι άρνηση της ζωής.

Τα συνηθισμένα αίτια της αυτοκτονίας είναι:

- απογοήτευση
- αδυναμία χαρακτήρα
- λιποταξία στις δυσκολίες
- κακή ψυχολογική κατάσταση
- ευαίσθητοι χαρακτήρες

Θύματα είναι συνήθως

- οι νέοι
- και**
- οι ευαίσθητοι χαρακτήρες

Συνήθως οι νέοι οδηγούνται στην αυτοχειρία από μία συναισθηματική απογοήτευση ή επαγγελματική αποτυχία.

Η εκκλησία καταδικάζει την αυτοκτονία επειδή είναι :

- αυτοκαταστροφή του ανθρώπου
- απιστία στην πρόνοια του Θεού
- απουσία Χριστιανικής ελπίδας

✍ Επιπλέον με την αυτοκτονία ο άνθρωπος, αποχωρίζεται την πηγή της ζωής – τον Θεό, **χωρίς να έχει τη δυνατότητα της μετάνοιας.**

Η αυτοθυσία είναι η προσφορά της ζωής

- ▶ για σκοπούς ιερούς(π.χ.Ζάλογγο, Αρκάδι)
ή
- ▶ από αγάπη για τον συνάνθρωπο(για προφύλαξη από κίνδυνο)

Στις περιπτώσεις αυτές η αυτοθυσία αποτελεί πράξη ύψιστης αγάπης και προσφοράς προς τον πλησίον, σύμφωνα με το παράδειγμα του Ιησού, ο οποίος πρόσφερε την ύψιστη θυσία για τους ανθρώπους.

Η διαφορά ανάμεσα στην αυτοκτονία και την αυτοθυσία είναι:

- ▶ κίνητρα ιδιοτελή - αυτοκτονία
- ▶ κίνητρα ανιδιοτελή – αυτοθυσία

↪ Ευθανασία

Ευθανασία είναι η διακοπή της ζωής κάποιου, όταν αυτός βρίσκεται στο τελικό στάδιο μιας ανίατης ασθένειας.(ετυμ. Ευ + θάνατος = ευθανασία, δηλαδή καλός θάνατος)

Η ευθανασία διακρίνεται σε:

- ▶ **Ενεργητική** (παροχή φαρμάκου για τη διακοπή της ζωής)
- ▶ **Παθητική** (διακοπή παροχής φαρμακευτικής ή μηχανικής υποστήριξης)

Τα ελατήρια μπορεί να είναι:

- ▶ **Ανιδιοτελή** (συμπόνια προς τον πάσχοντα)
- ▶ **Ιδιοτελή** (έλλειψη διάθεσης δαπάνης χρημάτων ή χρόνου)

Υπάρχει και η περίπτωση, η ευθανασία να είναι αίτημα του ίδιου του ασθενή, που δεν μπορεί να υποφέρει .

Και στις δύο περιπτώσεις η ευθανασία που προέρχεται:

- ▶ Από τους συγγενείς
ή
- ▶ Από τον ίδιο τον ασθενή

Δεν παύει να αποτελεί αφαίρεση της ανθρώπινης ζωής.(«δολοφονία» ή «αυτοκτονία»).

Άμβλωση

Άμβλωση είναι η πρόωρη και σκόπιμη διακοπή της κύησης.

Γίνεται για λόγους:

- Οικονομικούς
- Κοινωνικούς(ανύπαντρες μητέρες)
- Ψυχολογικούς ή περιστασιακούς
- Ανωτέρα βία (βιασμός)

 Η εκκλησία απαγορεύει την άμβλωση (91^{ος} κανόνας της Πενθέκτης Οικουμενικής Συνόδου,692) ταυτίζοντάς την με τον φόνο.

 Ο λόγος είναι ότι αφαιρείται μία ανθρώπινη ζωή, και εκδηλώνεται η περιφρόνηση του υποψηφίου γονέα προς το **κυοφορούμενο παιδί, που δεν παύει να είναι πρόσωπο.**

 Το έμβρυο σήμερα έχει γίνει συνείδηση ότι είναι μία ζωή, που δεν είναι κτήμα κάποιου να το μεταχειρίζεται όπως θέλει.

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις γίνεται αποδεκτή η άμβλωση:

- Ιατρικοί λόγοι (κίνδυνος για την ζωή της μητέρας)
- Περιστασιακοί λόγοι (π.χ. βιασμός)

Παρόλα αυτά **η εκκλησία δεν αντιμετωπίζει απρόσωπα τα προβλήματα αυτά,** περιοριζόμενη σε απαγορεύσεις, αλλά προσεγγίζει χωριστά τον κάθε άνθρωπο και τον αντιμετωπίζει με ιδιαίτερο χειρισμό.

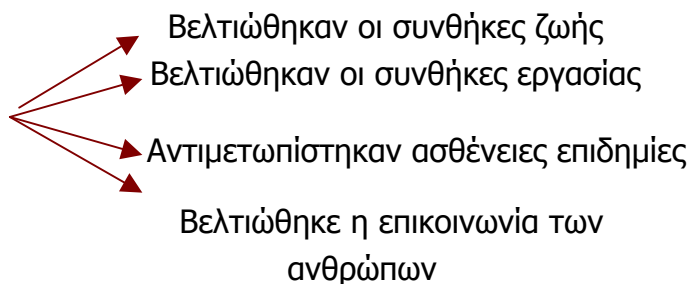
Σκοπός της εκκλησίας είναι η ενίσχυση του κάθε ανθρώπου με σεβασμό προς την προσωπικότητα και τις συνθήκες ζωής του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18ο : « ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ »

↳ **Η τεχνολογία ως ευλογία Θεού.**

Η ανάπτυξη της επιστήμης και η τεχνολογία είναι ευλογία Θεού, κυριολεκτικά και μεταφορικά.

Χάρη στις τεχνολογικές εφαρμογές της επιστήμης

→ Πουθενά αλλού δεν παρατηρήθηκε ανάλογη ανάπτυξη και τεχνική εφαρμογή της επιστήμης, όπως έγινε στη Δυτική Ευρώπη των Νέων Χρόνων (από την Αναγέννηση, ως τη βιομηχανική επανάσταση).

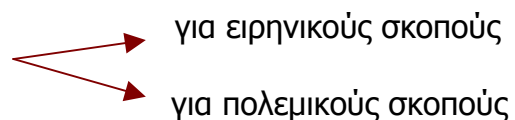
→ Υπήρξαν και άλλοι μεγάλοι πολιτισμοί (Έλληνες, Άραβες, Ινδοί, Κινέζοι κ.λ.π.), αλλά δεν δημιούργησαν τεχνολογία που να επηρεάζει άμεσα και ευεργετικά τη ζωή του ανθρώπου. (κατάργηση δουλείας, μείωση ωραρίου εργασίας, διεύρυνση της ευημερίας των λαών κ.α.)

→ Η επιστημονική γνώση βοήθησε τον άνθρωπο να μεταβεί από την δουλειά στην ελευθερία, από την απανθρωπιά, στην ανθρωπιά του ανθρώπου (=την επίγεια εικόνα του Θεού).

↳ **Τεχνολογία : φάρμακο ή φαρμάκι.**

Δυστυχώς η τεχνολογία έχει και την σκοτεινή και αθέατη όψη της. (εκτός από τα επιθυμητά προϊόντα, έχουμε και ανεπιθύμητα υποπροϊόντα).

Η ανακάλυψη της πυρηνικής ενέργειας εφαρμόστηκε τεχνολογικά

- ✦ Η πολεμική χρήση της πυρηνικής ενέργειας είναι η απειλή του σύγχρονου κόσμου (θερμοπυρηνικός πόλεμος). Από την πρώτη εφαρμογή της (Χιροσίμα, Ναγκασάκι 1945) έχουν μεσολαβήσει θεαματικές εξελίξεις στην εμβέλεια και την αποτελεσματικότητα των πυρηνικών όπλων και έχουν εξοπλιστεί πυρηνικά και οι πιο μικρές χώρες.
- ✦ Η ειρηνική χρήση της πυρηνικής ενέργειας (από το 1970) γέννησε πολλές ευκαιρίες, αλλά και πολλούς κινδύνους :
 - ⇒ Μόλυνση του περιβάλλοντος από ραδιενεργά απόβλητα.
 - ⇒ Έκλυση ραδιενέργειας σε περιπτώσεις ατυχημάτων (Χάριςμπουγκ 1979, Τσερνομπίλ 1986).
 - ⇒ Επιβλαβής και επικίνδυνη χρήση των μέσων μεταφοράς.
 - ⇒ Χρήση οπλικών συστημάτων για επιθετικούς σκοπούς κ.α.

Ο πυρηνικός πόλεμος μοιάζει με τον αιφνίδιο θάνατο, ενώ η οικολογική καταστροφή με τον αργό.

↪ **Τεχνολογία με ανθρώπινο πρόσωπο.**

1.) άρνηση της ρομαντικής απαισιοδοξίας.

Η τεχνολογία δεν ευθύνεται για τις αρνητικές παρενέργειες της, αλλά ο άνθρωπος που την χρησιμοποιεί.

Ο πεσιμισμός που βλέπει μόνο την αρνητική πλευρά της τεχνολογίας είναι **επικίνδυνος** και **απαράδεκτος**.

Η «επιστροφή στη φύση» σημαίνει, επιστροφή :

- στις άθλιες συνθήκες ζωής
- στη βαρβαρότητα

2.) άρνηση της τεχνολογικής υπεραισιοδοξίας.

Η τεχνολογική πρόοδος είναι "εργαλείο"

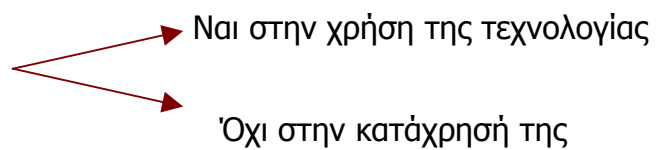
- Για τη βελτίωση των συνθηκών ζωής
- Για την πνευματική εξύψωση του ανθρώπου
- Για την Θέωση

Η τεχνική πρόοδος θα πρέπει να συνδυάζεται με την ηθική βελτίωση.

Η θεοποίηση της τεχνολογικής προόδου, η υπεραισιοδοξία των τεχνοκρατών για την επίλυση όλων των προβλημάτων με την τεχνολογία, είναι αφελής και επικίνδυνη, δηλαδή απάνθρωπη. (Χιροσίμα, Τσερνομπίλ).

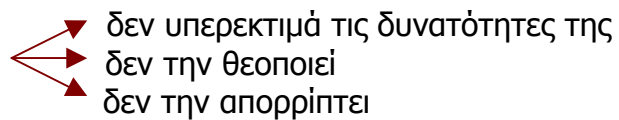
3) Πρόταση ρεαλιστικής αισιοδοξίας.

Η πρόταση της ορθόδοξης εκκλησίας είναι:

Το κλειδί βρίσκεται στα χέρια μας και λέγεται ευθύνη.
Όταν η χρήση της τεχνολογίας γίνεται με βάση την αγάπη για τον άνθρωπο, τότε οι προοπτικές είναι αισιόδοξες.

Ο χριστιανός στέκεται κριτικά απέναντι στην τεχνολογία

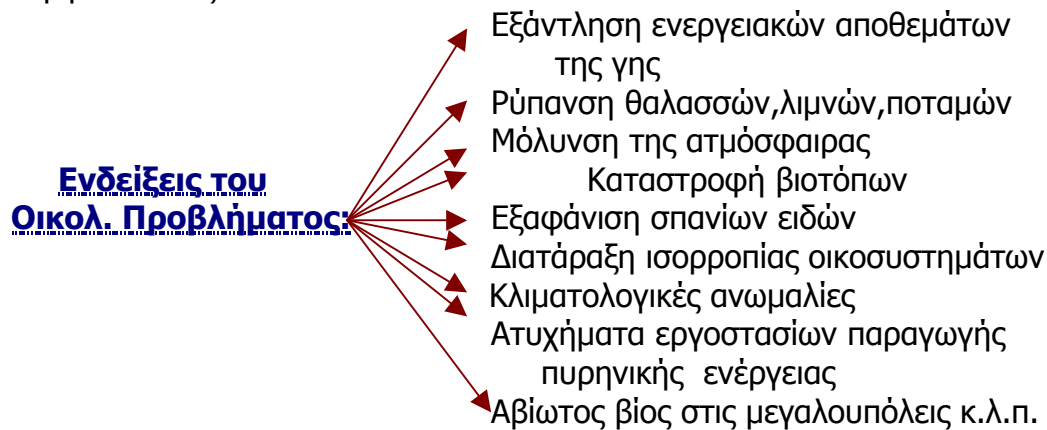

Η τεχνολογία οφείλει να λειτουργεί με ανθρώπινο πρόσωπο για χάρη του ανθρώπου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19^ο: « Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ »

↳ **Οικολογικό: το πρώτο πρόβλημα της εποχής μας.**

Λέγοντας οικολογικό πρόβλημα εννοούμε την καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος.

▶ **Αφετηρία** του οικολογικού προβλήματος είναι η **τεχνολογία**

▶ **Αιτία** του οικολογικού προβλήματος είναι η **ηθική**

↳ **Η τεχνολογική αφετηρία του οικολογικού προβλήματος**

Πρώτη αιτία της περιβαλλοντικής καταστροφής είναι η λεγομένη βιομηχανική επανάσταση (σταδιακή εξάντληση πρώτων υλών, βιομηχανικά απόβλητα).

Με την εντατική εκβιομηχάνιση μολύνθηκε σχεδόν ανεπανόρθωτα το φυσικό περιβάλλον:

- i. Μόλυνση ατμόσφαιρας από αναθυμιάσεις εργοστασίων
- ii. Μόλυνση υγρού στοιχείου από βιομηχανικά απόβλητα
- iii. Μόλυνση ειδών διατροφής
- iv. Ανεξέλεγκτη υλοτόμηση, με πολυδιάστατες συνέπειες
- v. Ανεξέλεγκτο κυνήγι ζώων με αποτέλεσμα τη διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας
- vi. Μόλυνση περιβάλλοντος από ραδιενεργά απόβλητα και από ατυχήματα σε εργοστάσια πυρηνικής ενέργειας. (Χάρισμπουργκ, Τσέρνομπιλ)

Σύντομα αντέδρασε ο δυτικοευρωπαϊκός, κυρίως, κόσμος :

- i. Δημιουργία οικολογικών οργανώσεων (Greenpeace, WWF κ.λ.π.)
- ii. Δραστηριοποίηση προσωπικοτήτων διεθνούς κύρους
- iii. Συγκρότηση πολιτικών κομμάτων (Πράσινοι στη Γερμανία κ.λ.π.)

Η εκκλησία αντέδρασε σε πανχριστιανικό επίπεδο με το «Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών» και με την καθιέρωση της 1^{ης} Σεπτεμβρίου ως Ημέρας προσευχής για την προστασία του περιβάλλοντος.

Τα αποτελέσματα της οικολογικής συνειδητοποίησης υπήρξαν άμεσα :

- Η βιομηχανία πήρε μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος
- Η πολιτεία θέσπισε νομοθετήματα οικολογικής νοοτροπίας
- Πολιτικές κ' κοινωνικές οργανώσεις τοποθετήθηκαν υπέρ της προστασίας του περιβάλλοντος
- Ιδιώτες συσσωματώθηκαν σε ενώσεις οικολογικής πρωτοβουλίας
- Η παιδεία κ' τα Μ.Μ.Ε. συμμετέχουν ενεργά

 Από την οικολογία μάθαμε πια ότι **η επιβίωση είναι συμβίωση** : δε ζούμε μόνοι, αλλά όλοι μαζί.

Η θεολογική υπέρβαση του οικολογικού προβλήματος

- 1. Το οικολογικό πρόβλημα είναι ηθικό ζήτημα** - οφείλεται στην εσφαλμένη στάση του ανθρώπου απέναντι στη φύση
- 2. Η φύση δεν είναι κτήση του ανθρώπου** – κτήμα, ατομική ιδιοκτησία του
- 3. Η φύση είναι η κτίση του Θεού** – δεν είναι ούτε κτίση, ούτε κτήση του ανθρώπου. Είμαστε διαχειριστές και όχι ιδιοκτήτες
- 4. Η λατρευτική πράξη της εκκλησίας**, π.χ. η Θεία ευχαριστία, εμπνέει οικολογικό ήθος «Τα Σα εκ Των Σων Σοι προσφέρομεν»
- 5. Η ασκητική παράδοση και η κοινοκτημοσύνη των πρώτων Χριστιανών ενσαρκώνει άριστα το οικολογικό ήθος.** – σεβασμός προς την φύση που θεωρείται δωρεά του Θεού, περιορισμός της πλεονεξίας του ανθρώπου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 22^ο : « Η ΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ »

↪ Το Εγώ και οι άλλοι

Συνήθως η πραγματικότητα χωρίζεται σε δύο μέρη :

- Το Εγώ (ο εαυτός μου)
- Το Άλλο (ό,τι διαφέρει από εμένα)

Σε κάθε περίπτωση το Εγώ έχει το άλλο ενώπιόν του:

- είτε ανθρώπινο (άλλοι άνθρωποι)
- είτε φυσικό (φύση, κόσμος)
- είτε υπερφυσικό (Θεός)

Δύο ιδιότητες διακρίνουν τη σχέση του Εγώ με το Άλλο :

- Η διαφορά **και**
- Η αναφορά

Το Άλλο διαφέρει από το Εγώ πάντοτε. Το Εγώ όμως αναφέρεται οπωσδήποτε στο άλλο του, σχετίζεται με αυτό σχεδόν αναγκαστικά.

Το Άλλο δεν είναι απλώς διαφορετικό από εμάς, αλλά κυρίως είναι αλλιώτικο (αλλότριο).

Όταν εμείς αισθανόμαστε ξένοι με τον ίδιο τον εαυτό μας και το Εγώ μας είναι σαν χαμένο, τότε μιλάμε για την αλλοτρίωση (χαρακτηριστικό φαινόμενο της σύγχρονης ζωής και του μοντέρνου πολιτισμού)

↪ Τα αίτια και οι συνέπειες της αλλοτρίωσης

Τα αίτια της αλλοτρίωσης θα πρέπει ν' αναζητηθούν:

- στις δομές της σύγχρονης κοινωνίας
- στον τρόπο, με τον οποίο εντάσσεται ο άνθρωπος σε αυτές

Συνήθως οδηγούν στην αλλοτρίωση

- οι συνθήκες εργασίας
- η αυξανόμενη εξειδίκευση
- οι κοινωνικές ανισότητες
- η εκμετάλλευση
- τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (με τα διαφημιστικά και προπαγανδιστικά τους προγράμματα)
- οι συνεχώς αυξανόμενες απαιτήσεις
- η σύγχρονη αστικοποίηση

Ο μόνος τρόπος για να ξεφύγει ο άνθρωπος από την αλλοτρίωση είναι : να αλλάξουν οι δομές της κοινωνίας και ο τρόπος ένταξης του ανθρώπου σε αυτήν.

 Για την εκκλησία πρωτογενής αιτία θα πρέπει να αναζητηθεί στη στάση ζωής που τηρεί ο άνθρωπος.

Ο άνθρωπος θα πρέπει αναπροσανατολιστεί στις σχέσεις του με :

- τον συνάνθρωπο
- τον Θεό
- τον εαυτό του

Οι κοινωνικές συνθήκες και αιτίες είναι δευτερογενής.

Ο αλλοτριωμένος άνθρωπος:

- Χάνει την επαφή με τον συνάνθρωπο και τον εαυτό του
- Υποστηρίζει επιλογές, αντίθετες με το συμφέρον του (μακροπρόθεσμα)
- Χάνει την προσωπική του ταυτότητα
- Μεταβάλλει τη ζωή του, σε έναν αγώνα χωρίς τέλος
- Περιορίζεται στο παρόν αγνοεί τις ανάγκες τις ψυχής του

Αλλοτρίωση ή αλλοίωση ;

 Η εκκλησία αποσκοπεί στην αναίρεση της αλλοτρίωσης διαμέσου της καλής αλλοίωσης του ανθρώπου.

 Στη Θεία Ευχαριστία με την αλλοίωση 9τα φυσικά στοιχεία, άρτος και οίνος, γίνονται «άλλοια», διαφορετικά → σώμα και αίμα Χριστού) θεραπευόμαστε από το κακό της αλλοτρίωσης.

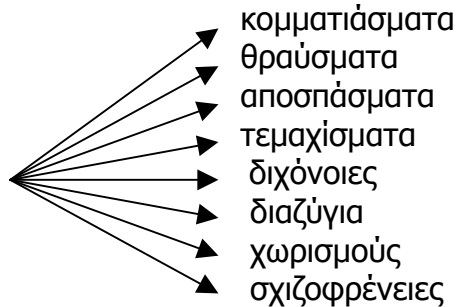
Κοινωνούμε και → επικοινωνούμε στην εκκλησία.

Το Εγώ επι-κοινωνεί με το Άλλο :

<i>Θείο</i>	-	<i>ανθρώπινο</i>
<i>Προσωπικό</i>	-	<i>διαπροσωπικό</i>
<i>ατομικό</i>	-	<i>συλλογικό</i>
<i>Πνευματικό</i>	-	<i>υλικό</i>

 Με τη Θεία Ευχαριστία βγαίνουμε από το μοναχικό και αλλοτριωμένο Εγώ μας για να γίνουμε: **ΟΧΙ αλλότριοι (ξένοι με τον εαυτό μας), ΑΛΛΑ «άλλιοι».**

Το Εγώ γίνεται ένα με το άλλο του (αλλοιώνεται δεν αλλοτριώνεται) χωρίς:

 Η κόλαση είναι ένας τρόπος ζωής και όχι κάποιος τόπος φοβερής τιμωρίας.

 Η κόλαση είναι το μαρτύριο του να μην μπορούμε να αγαπάμε.

 Κόλαση είναι να μην βλέπουμε τον Άλλο πρόσωπο με πρόσωπο. (Μακάριος Αιγύπτιος).

 Η κόλαση δεν είναι τόπος τιμωρίας, αλλά τρόπος ακοινωνησίας (χωρίς ανθρώπινη επικοινωνία).

Από το Εγώ στο Εμείς.

Η βάση της αντιμετώπισης του προβλήματος έγκειται στην ανθρωπολογία :

- I.** Ο άνθρωπος δεν είναι άτομο, αλλά πρόσωπο.
- II.** Οι έννοιες πρόσωπο – άτομο, αναφέρονται σε μια ύπαρξη.
- III.** Το άτομο δεν αισθάνεται την ανάγκη να σχετιστεί με άλλες υπάρξεις, μένει κλεισμένο στο εγώ του. Το άτομο αρκείται στη διαφορά του Εγώ με το Άλλο, δεν ενδιαφέρεται για την αναφορά (σχέση) του ενός με τον άλλο.
- IV.** Το πρόσωπο (προς +ωψ = όψη, οφθαλμός) σχετίζεται οπωσδήποτε.
Ο εαυτός μας είναι η σχέση μας με τον Άλλο.

Η ταυτότητα μας βρίσκεται μέσα από τη σχέση μας με το άλλο. Το πρόσωπο δίνει προβάδισμα στην αναφορά, στη σχέση, στην επικοινωνία, στη συμ-μετοχή, χωρίς να υποτιμά τη διαφορά του Εγώ από το Άλλο του.

Ο άνθρωπος γεννιέται άτομο και γίνεται πρόσωπο.

⇒ Η ανθρωπολογία του προσώπου έχει διαποτίσει συνειδητά και ασυνείδητα την ελληνική λογοτεχνική παράδοση, εξαιτίας της συνάφειας της με το Ορθόδοξο Εκκλησιαστικό ήθος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 24^ο : « Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΘΑΝΑΤΟ »

↳ **Θάνατος ή Ανάσταση;**

▶ Το ερώτημα που τίθεται δεν είναι «**ζωή ή θάνατος;**» αλλά «**Θάνατος ή Ανάσταση;**»

Έχουμε δύο είδη ανθρώπων που διαφοροποιούνται ως προς την τοποθέτησή τους στο παραπάνω ερώτημα : τον **κοσμικό** και τον **εκκλησιαστικό** άνθρωπο.

Εκκλησιαστικός άνθρωπος
είναι:

Αυτός που έχει βαπτιστεί

και

Συνειδητά μετέχει στην ευχαριστιακή σύναξη, «κοινωνεί», είναι ελεύθερα και αβίαστα μέλος του σώματος του Χριστού

Κοσμικός άνθρωπος
είναι:

Αυτός που είτε δεν έχει βαπτιστεί

είτε

Δεν είναι ενεργό μέλος της εκκλησίας (συμμετοχή στη Θεία Κοινωνία, αδιάφορος απέναντι στην πίστη)

▶ Η **διαφορά** ανάμεσα στον κοσμικό και στον εκκλησιαστικό άνθρωπο είναι η **πίστη στην Ανάσταση** που ενσαρκώνεται στον εκκλησιασμό και μάλιστα στη Θεία Κοινωνία

Εκκλησία είναι η καθημερινότητα μαζί με την Ανάσταση

❖ Ο εκκλησιαστικός άνθρωπος πιστεύει πως η τελευταία λέξη της ζωής είναι η Ανάσταση. Δεν έχει και δεν πρέπει να έχει κανένα έκδηλο εξωτερικό σημάδι της χριστιανικής του ιδιότητας, δεν επιδιώκει να φαίνεται να ξεχωρίζει.

❖ Ο κοσμικός άνθρωπος θεωρεί τον θάνατο σαν την τελευταία λέξη της ζωής. Συμπεριφέρεται ματαιόδοξα επιζητώντας να αφήσει πίσω του έργα με το όνομά του.

Ο θάνατος για την εκκλησία είναι η προτελευταία λέξη της ζωής, ένας σταθμός και όχι το τέλος της ύπαρξης.

● Για τον συνειδητό Χριστιανό η **Ανάσταση** είναι το **τέλος** αυτής της ζωής με διπλή σημασία. (**Τέρμα** και **σκοπός-στόχος**)

❖ Πιστεύουμε στο Χριστό όχι γενικά και αφηρημένα σαν μια ιδεώδη ηθικοθρησκευτική προσωπικότητα, σαν τον Σωκράτη ή σαν τον Βούδα, ημίθεο ή υπεράνθρωπο, αλλά πάρα πολύ συγκεκριμένα πιστεύουμε στον Χριστό ως Θεάνθρωπο, τέλειο Θεό και τέλειο άνθρωπο, τον Υιό και Λόγο του Θεού Πατρός που ενανθρώπησε για να θεωθεί ο άνθρωπος.

❖ Κυρίως πιστεύουμε στην Ανάσταση του Χριστού που δια του θανάτου του κατάργησε τον θάνατο και χάρισε ζωή σε όσους βρίσκονται μέσα στα μνήματα, σύμφωνα με το αναστάσιμο τροπάριο : « Χριστός ανέστη εκ νεκρών θανάτω θάνατον πατήσας και τοις εν τοις μνήμασιν ζώην χαρισάμενος! »

👉 «**Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν**»

▶ Ο χριστιανός δεν περιμένει την αθανασία της άυλης, αιώνιας ψυχής, σαν τον προχριστιανικό ελληνισμό, αλλά ζει τη ζωή του με την προσδοκία και την ελπίδα της ανάστασης του σώματος και της ψυχής μαζί.

Ο άνθρωπος είναι ψυχοσωματική ενότητα :

ψυχή
και
σώμα

Η ανάσταση νεκρῶν περιλαμβάνει ολόκληρο τον άνθρωπο

Ζωή είναι η σχέση της ψυχής με το σώμα που συγκροτεί την ψυχοσωματική ενότητα του ανθρώπου.

Θάνατος είναι η διακοπή της σχέσης και μάλιστα κάθε σχέσης : του σώματος με την ψυχή, του ανθρώπου με τους συνανθρώπους του κ.τ.λ. έτσι ο θάνατος είναι το αρνητικό της ζωής που είναι σε σχέση.

Ανάσταση είναι η σχέση της ψυχής με το σώμα με αλλιώτικο τρόπο, η σχέση του ανθρώπου με το Χριστό και τη Δευτέρα Παρουσία του. *Με την Ανάσταση αποκαθίσταται πάλι καθετί που χωρίστηκε και διασπάστηκε.*